

Otevřenost může církev spíše posílit

Rozhovor s Mikulášem Vymětalem

Mikuláš se věnuje práci s menšinami a diskriminovanými či diskriminací ohroženými lidmi již delší dobu, působí také jako farář pro menšiny. Je zapojen v řadě skupin v církvi i mimo církev, které se věnují aktivitám na podporu sociálně vyloučených lidí.

Můžeš přiblížit, kam směřuje v současné době tvé snažení, s kým spolupracuješ a co to konkrétně obnáší?

Spolupracuji teď hlavně se spolkem, který se jmenuje Konexe a je následníkem iniciativy V Ústí neonacisty nechceme. Lidé z této iniciativy mě přizvali k aktivitám se sociálně vyloučenými.

Jak se o tobě dozvěděli?

Když jsem byl farářem pro mládež, hledal jsem aktuální témata pro mladé lidi, a přitom jsem zjistil, že mezi evangelickou mládeží je dost křesťanů, kteří jsou levicově orientovaní. Zpočátku jsem moc nevěděl, co si mám o tom myslet, ale pak se mi to stalo bližším, pořádal jsem různé diskuse a setkal se i s aktivisty řady organizací. Ústecký spolek *Konexe* vznikl v reakci na pochody nenávisti z poměrně široké platformy *Nenávist není řešení* a má 2 cíle – prvním je pomáhat obyvatelům sociálně vyloučených lokalit, aby se sami brali za svá práva a spolupodíleli se na svém osudu. To je myslím dobrá představa – neziskovky totiž často pracují s jednotlivci, které se snaží vytáhnout z nepříznivé situace, ale když se obyvatelé těch vyloučených lokalit sami aktivizují, může se zlepšit život pro všechny, nejen pro jednotlivce. Druhým cílem je práce ve prospěch těch, kdo se stávají terčem pochodů nenávisti. *Konexe* byly jediné, kdo zřetelně řekl, že lidé, na něž jsou tyto pochody zaměřeny, mají právo uspořádat shromáždění proti nim a vyjádřit se. Byla to náboženská shromáždění a já jsem se stal hlavním organizátorem řady z nich.

A jak vůbec vznikla myšlenka pojmout to jako náboženské shromáždění? Účastnili se jich věřící lidé?

Z rozdávání chlebů lidem bez domova u hlavního nádraží

Romové sami jsou většinou víře blíží a jsou obecně asi náboženštější než Češi, někteří jsou křesťané. Inspirací byla také situace v blízkých Drážďanech, kde na výročí bombardování spojeneckým letectvem pořádali němečtí extremisté pochody namířené proti spojencům, zdánlivě ve jménu obětí náletů. Nakonec se to ale obrátilo i proti Turkům a dalším přistěhovalcům. Většina obyvatel to nevívala, nevěděli, jak se tomu bránit. Ve spolupráci levicových organizací, církvi a policie se podařilo dosáhnout toho, že policie extremistům nedovolila jít do ohrožených čtvrtí. Jeden rozměr myšlenky náboženských shromáždění je právní – podle zákona je není třeba předem ohlašovat – druhý je ten, že to nejsou jen sami Romové, kteří se brání, ale zapojí se i místní, a právě křesťané, což je důležité. Náboženský charakter shromáždění také tvoří protipól extrémistům, jsou to shromáždění za pokojné

soužití. Extrémistické pochody se sice konají oficiálně v rámci boje proti kriminalitě, ale už z hesel a standart je jasný jejich nenávistný charakter.

Jaká je tvá role? Hlavním dílem tvé práce je organizovat a vést tato shromáždění, nebo tam máš další úkoly? A jak to vůbec celé probíhá?

Nejsem na to samozřejmě sám. V posledních dvou letech se při každém pochodu konalo i shromáždění a vždy tam byl nějaký farář, nejenom já. Pokud to mám na starosti, zavolám místním farářům, a pokud mě jeden odmítne, zkusím druhého. Hledám lidi, kterým je to blízké, snažím se vše zorganizovat a s těmi lidmi se předem seznámit. Často jsou v místě iniciativy, které jsem ani neznal, někdy i se zapojí i zástupci některých politických stran či představitelé města, kteří vzniklé napětí chtějí také nějak řešit. Snažím se to celé uvést hudebně, což většinou moc nejde, protože ti lidé křesťanské písně obvykle neznají, vždy je také modlitba. Čtou se pozdravy představitelů, kteří nemohli přijít, ale chtějí vyjádřit podporu. Pak vystoupí, kdo chce, někdy i lidé, kteří hovoří o problémech soužití, i ti kritičtí, takže si to na místě vzájemně trochu vyřikají. Je to alternativa proti pochodům nenávisti, kde se jenom křičí.

A skutečně tam přijdou i lidé, co chtějí diskutovat? Když si vybavuji to, co se z demonstrací objevilo v televizi, často byli slyšet hlavně ti, kdo chtěli vykřičet svou nespokojenost, na diskusi to moc nevydalo.

Ti, kdo tam přijdou, už jsou většinou ochotni se bavit, ti vyhraněně nespokojení přijdou jen výjimečně a účastní se spíše právě pochodů nenávisti. Myslím, že často na ně jdou z primárních důvodů kvůli nespokojenosti, potřebují se vymezit i vůči politikům, kteří dle jejich názoru problémy neřeší. Chybí jim dialog, rozhovor s radnicí a na pochodech vidí možnost, jak by mohl být jejich hlas slyšet.

Jaké další formy mají tvoje aktivity?

Snažím se spolupracovat v ohrožených oblastech dlouhodobě, hodně je to zaměřeno na romské děti. Stojím o to, aby měly také jiné zkušenosti než jenom ty vyhocené, aby zažily něco normálního, nejen odmítání. Jde o různé výlety, třeba do Prahy, kde řada z nich nikdy nebyla, také se pořádal příměstský tábor v Předlicích, pravidelně se konají dětské dny v Předlicích, modlitby za mírové soužití v ČR, které jsou často zaměřeny na mír s Romy. Další akcí byla Vánoční krabice od bot, pro niž jsem získal inspiraci z německých krabic, které se objevovaly na Vinohradech. Dal jsem si minimální závazek, aby takový dárek dostaly aspoň děti, co žijí v ubytovnách, které byly cílem pochodů. Maximálním cílem bylo, aby byly obdarovány všechny děti na Šluknovsku, které žijí v sociálně vyloučeném prostředí. Děti na ubytovnách bylo asi 60, těch dalších asi 350 a krabic se sešlo první rok 500, další rok 1000, pak 1500. To přesáhlo moje představy a viděl jsem, že je třeba hledat nové formy, které přispějí k sjednocení společnosti proti sociálnímu vylučování, řečeno křesťanskou terminologií k projevování křesťanské lásky skutkem.

To se ale netýká jen Romů – od pádu komunismu se společnost hodně rozvrstvila, některé lidi vyčleňuje, často nevědomky, ale někdy již vědomě a vyjadřuje veřejně odpor nejvíce proti barvě kůže, náboženství a sexuální orientaci. Proto jsem si řekl, že se budu soustředit na ty, proti nimž se odpor projevuje především – na Romy, muslimy a lidi s homosexuální orientací. Myslím, že nejde o nic nového a světoborného, snažím se jen dotáhnout do praxe to, co naše církve oficiálně učí. Například Romové byli tématem synodu, o vztazích s homosexuálními lidmi je hezký studijní materiál z 2005, a co se týká muslimů, naše církve také podepsala Chartu Oecumenicu, kde se zavázala, že bude vést s muslimy pokojný rozhovor o věcech náboženství a společného soužití. Snažím se tedy dovádět do praxe učení církve, a to i na rovině sborů.

Z rozdávání chlebů lidem bez domova u hlavního nádraží

Jak se to konkrétně děje?

Na konventu Pražského seniorátu se mi třeba povedlo prosadit vznik pracovní skupiny pro práci se sociálně vyloučenými, kterých je hodně z různých skupin a jedinec nemůže vše obsáhnout. Vznikly nakonec čtyři skupiny: první se zaměřila na vaření polévky pro lidi bez domova, druhá na potravinovou banku, třetí na založení evangelického domova pro seniory a čtvrtá je mediální – usiluje o poskytnutí prostoru vyloučeným lidem i v církevních médiích, aby mohli sami říct, co si přejí a představují. Ale není to určitě objev Ameriky, třeba i Diakonie velmi hezky pracuje se sociálně vyloučenými.

Církev a sociálně vyloučení

Jakou podporu dostáváš od církve? Jak ji vnímáš a jaký je celkově vztah církve k této problematice?

Vnímám velkou podporu, jak oficiálně, tak osobně. Řada lidí se mi hlásí, mám pocit, že ani získání peněz není takovým problémem. Někdy tu podporu možná nedokážu využít nebo přesměrovat tak, aby to lépe odpovídalo tomu, co dělám nebo co považuju za důležité, ale někde se to podaří dobře, jako třeba s těmi dárkovými krabicemi od bot, s kterými pomohla řada sborů. Podpora má různou podobu a já se snažím, aby lidé dělali to, v čem jsou nejlepší. Když je někdo schopný manažer, je lepší, když mi pomáhá s organizačními věcmi, než aby dělal řidiče. Vnímám také zřetelnou morální podporu církve, třeba právě konventu Pražského seniorátu. Má to ale i odvrácenou stránku – lidé, kteří mají strach ze sociálně vyloučených (a myslím, že strach tam často hraje velkou roli), se obávají i mých aktivit, vystupují proti nim a stěžují si na mě. Moji nadřízení se v tom naštěstí většinou chovají rozumně a nechají mě těm lidem odpovídat a diskutovat s nimi. Často jde ale o projevy až za hranicemi morálky – šíření různých pomluv, psaní nenávistných článků, spojování se s lidmi nemocnými nenávistí. A dělají to i křesťané.

To už je asi extrém, ale myslím, že řada křesťanů může na jedné straně souhlasit s tím, co děláš, protože by se církve měly zastávat menšin, ale na druhé straně v tvém pohledu vnímají jistou nekritičnost vůči těm menšinám, konkrétně Romům. Romská menšina přece jen některým svým jednáním nejspíš přispívá k tomu, že je vylučovaná. Myslím, že třeba u Vietnamců je situace trochu jiná. Jde tedy o skutečný rasismus, nebo je to i tou dlouholetou často negativní zkušeností s romským etnikem?

To nedokážu takto říci, ale celosvětově sociologické studie sociálně vyloučených lokalit ukazují, že způsob života je tam úplně jiný. Sociálně uzavřenou lokalitu vytvářejí lidé zvnějšku, to vnějšek tam ty nepohodlné uzavírá, oni tam nechtějí žít a nějak se s tím vyrovnávají, často problematicky. Má to svůj etnický rozměr, ale u nás mírně nadpoloviční většina lidí, kteří žijí v těch lokalitách, nejsou Romové. Problémy soužití v konkrétních místech beru samozřejmě vážně a musí se řešit rozhovorem. Často je to ale také v tom, že někdo má určitou konkrétní špatnou zkušenost a neřeší ji rovnou třeba

s policií, ale už to zobecní a viní celé etnikum.

Jak se vyhneš ve své práci tomu, co se někdy stává – tedy že jedna strana dává a druhá jenom bere a má stále pocit, že není dostatečně uznávaná? To je asi trochu bolest dobrovolnické práce, profesionálové už možná s tím více počítají a mají vypracované určité postupy.

Já se na tohle snažím myslet také, a když něco organizuji, požaduju, aby se ti lidé sami nějak aktivně podíleli, nejde jim jenom dát peníze. Třeba konkrétně u krabic pro děti chci, aby se tomu musel věnovat i někdo z místních – mají mi tedy dodat seznam dětí a jejich věk. Na výlety či tábory si také musejí něco přispět. Musím ale říci, že leckde, kde jsem se setkal s prací profesionálů, konkrétně sociálky, to moc slavné s profesionalitou nebylo, často ani nevěděli, jací lidé tam žijí, a nemluvili o nich ani trochu dobře.

Otevřenost církve?

Mluvil jsi o strachu některých křesťanů ze sociálně vyloučených. Většinu zapojení křesťanů do práce s menšinami možná ale brání i strach z bezpodmínečného otevření sborů. Sborny mohou mít obavy o své členy, kteří jsou různým způsobem zranění či zranitelní, hledají v církvi útočiště a klid a nemají sílu, chuť ani zkušenosti se zrovna této práci věnovat. Když je před ně postavena výzva, kterou v této podobě nechťejí přijmout, může to být nad jejich síly.

Myslím si, že se církev na konci komunismu ke své škodě hodně uzavřela a některé změny jsou bolestivé, ale nutné. Možná až třetina sborů naší církve postupně zanikne nebo se změní na kazatelské stanice a to souvisí s tím, že uzavřenost církve je realitou, s níž se církev sice snaží něco dělat, ale často ne funkčně. Samozřejmě – nebezpečím sociální práce je, že člověk bere větší ohled na jiné než sám na sebe, což nejde tak dělat trvale. Ale na druhé straně přehnané ohledy sborů na sebe a na ty své pomyslné chudé a slabé mohou být jen zástěrkou pro vlastní strach a odpor vůči těm druhým. Myslím si, že rasismus je dost těžký hřích a křesťané by to měli vědět. Myslím také, že když lidé spolu začnou mluvit, získá to často jiný rozměr a strach zmizí.

Myslíš tím, že se tedy církev často otevřenosti bojí zbytečně předem?

Ano a já si sám pro sebe říkám, že v nějakém uzavřeném sboru nechci být nejen jako farář, ale nechci tam být ani členem. Tím by se mi asi tato církev, kam jsem vstoupil a získal domov a vztah k Pánu Bohu, stala cizí. Možná ten určitý konflikt církve mezi hodnotami středostavovské morálky a aktuálností evangelia odpovídá zápasu, který se odráží v Komenského knize Kšaft umírající matky Jednoty bratrské – tedy jestli se soustředí na zachování stávající formy církve co nejpřesněji, nebo jestli se držet věrnosti obsahu evangelia, což může znamenat, že forma bude ohrožena. Ve skutečnosti to ale může církev posílit. Myslím si, že otevřenost je adekvátní formou současného protestantismu a my v ní máme velké rezervy.

Přesto – otevřenost církve může mít různé podoby, stejně tak i její sociální práce, a je asi dobře, když si každý najde to, na co má sílu, co dělat může a umí, a dělá to rád. Nebo to vidíš jinak?

Určitě s tebou souhlasím. Domnívám se, že nedílnou součástí evangelia je jeho sociální rozměr – tedy řečeno moderní terminologií, jedním ze základních úkolů církve je přispívat k sociální inkluzi. V naší společnosti je ovšem různě sociálně vylučovaných mnoho – v Praze jsou to například staré ženy, žijící v bytech, u nichž nájemné pohltí většinu peněz z důchodu, lidé bez domova i ti, kteří se snaží vrátit z vězení po absolvování výkonu trestu či zapojit do společnosti potom, co opustí dětské domovy. Účinná pomoc navíc nemusí být jen v tzv. terénní práci, ale může mít velmi různou podobu – a nejen sociální práce. Například se domnívám, že by velmi prospělo při rozhovorech s ostatními projevit nesouhlas s některými obecně tradovanými předsudky. Věřím, že jsme nedošli ještě tak daleko jako v Sodomě a že v každém městě – nejen v Praze – je těch potřebných deset spravedlivých, a každý z nich tu spravedlnost projevuje jiným způsobem. Jsem ostatně přesvědčen, že obdobně jako máme různá charismata, může každý i v tom sociálním rozměru evangelia sloužit Pánu Bohu způsobem, v němž se cítí dobře a který mu přináší radost.

(Časopis Hrozen 2014, ptala se Jana Šarounová)